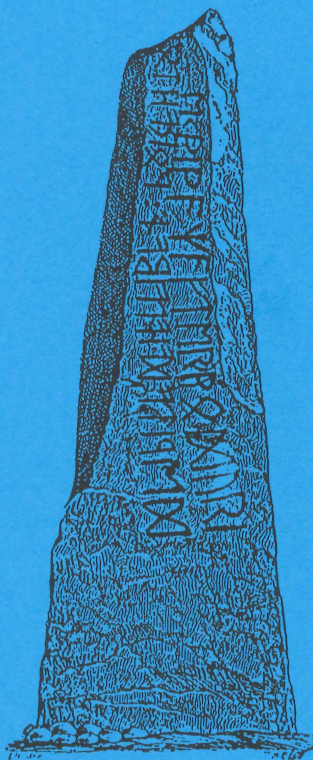

NYTT OM RUNER

Meldingsblad om runeforskning

Nr. 1

1986

ISSN. 0801-3756

Nytt om runer
Meldingsblad om runeforskning
Nr. 1, 1986

INNHold:

Nytt om runer, 1. årgang	3
Arbejdet ved Runologisk-epigrafisk laboratorium, København	4
New Runic Inscriptions in England	6
Et nyfunn fra Island	6
Arbeidet ved Runearkivet, Oslo	7
Arbetet vid Runverket, Stockholm	11
Die Runenarbeit am Seminar für deutsche Philologie, Göttingen	14
Zum Plan einer Edition der festländischen Runen- denkmäler	16
Adressene til sentrene for runeforskning	21
Runeforskningsprosjekter	22
Runebibliografi 1985	26
Om "Runebibliografi 1985"	31
Beskrivelse av Runearkivet i Oslo	32
Et nasjonalt norsk runesymposium i 1987?	33
Abonnenter på Nytt om runer	34
Det tredje internasjonale runesymposium 1989/90	35

Nytt om runer: Meldingsblad om runeforskning
ISSN: 0801-3756

Redaktør: James E. Knirk

NY ADRESSE: Nytt om runer
c/o Runearkivet
St. Olavs gt. 29
0166 Oslo 1
Norge

Postgiro (Norge): 2 40 87 97

Pris: NOK 50 fram til neste runesymposium
(NOK 70 for ikke-europeiske abonnenter)

NYTT OM RUNER, 1. ARGANG

På det andre internasjonale symposium for runeforskning i Sigtuna i september 1985 ble det bestemt at det årlig skulle utgis et meldingsblad. Runearkivet i Oslo har påtatt seg ansvar for redigering og utgivelse av bladet fram til neste symposium, som skal holdes 1989 eller 1990 i Oslo.

Nytt om runer skal være et uformelt meldingsblad om runeforskning for fagfolk og andre interesserte. Det skal inneholde bl.a.:

1. Meldinger fra forskningsmiljøene med bl.a. opplysninger om nyfunn.
2. Opplysninger om forskningsprosjekter til aktive runeforskere eller om deres interesseområder innenfor runeforskning.
3. En årlig rune bibliografi.
4. Meldinger/spørsmål fra enkelte runeforskere.
5. Opplysninger om det neste symposiet.
6. Adresseliste over abonnentene (ikke i år).

Runearkivet i Oslo er avhengig av at runeforskere bidrar med opplysninger. For at bladet skal nå ut til alle interesserte, må Runearkivet også få vite om dem. Alle som driver aktiv runeforskning bør kjenne ansvar for å bidra. Særlig bør forskningsmiljøene bidra med omtale av seg selv. Bladet er åpent for mindre pretensiøse "artikler" om faget.

Første nummer av Nytt om runer er forsinket, men kommer i alle fall innen jul! I framtiden vil bladet komme ut om våren eller tidlig på sommeren. Meningen er at bladet hovedsakelig skal inneholde nyheter fra fagområdet for foregående år. Fristen for innlevering av stoff til neste nummer er: 31. mars 1987.

Jeg er mottakelig for kritikk av bladet og mottar alle forslag til forbedring med takk.

James E. Knirk

mm. Y I R H F fir(h)a = ingen tolkning, se festskriftet til Sven B.F. Jansson (i trykken).

ARBEJDET

Arbejdet har især været koncentreret om undersøgelser i forbindelse med publiceringen af Illerup-Vimose materialet. Der har været arbejdet med færdiggørelsen af Erik Moltke: Runes and Their Origin, Denmark and Elsewhere, samt med et par efterladte manuskripter og ordning af de bøger Runologisk laboratorium modtog som testamentarisk gave fra Erik Moltke (incl. særtryksamling).

Museumsinspektør Marie Stoklund
Runologisk-epigrafisk laboratorium

ERIK MOLTKE

Runes and Their Origin

Denmark and Elsewhere

Price: Dan.kr. 409 (in Denmark plus moms)
Handling foreign orders: Dan.kr. 20
plus postage

Foreign orders handled by:

Arnold Busck International Booksellers
49 Købmagergade
DK-1150 Copenhagen K
Denmark

NEW RUNIC INSCRIPTIONS IN ENGLAND

East Anglia: Hoard at Middle Harling, Norfolk, and smaller finds at Barham, Pakenham and Burrow Hill, Suffolk. The finds encompass new types for the coinage of Beonna of East Anglia (c. 750), including a new obverse type: + B M + + + K Y +ben+narx̄. Two new moneyers are recorded: + P I T + R M D +wil+red (and, garbled: +de+rilw) with an unusual d-rune, and P M / R F | M R | P + werferþ+. The finds will be published in British Numismatic Journal in 1986.

Professor Ray Page
Corpus Christi College
Cambridge

ET NYFUNN FRA ISLAND

Stóraborg, Austur-Eyjafjallahreppur, Rangarvallasýsla. Under utgravning av gården Stóraborg (ved Islands sydkyst, byggefaser fra 1400- [muligens 1300-] til 1800-tallet, i jordsmonn med gode bevaringsforhold for organisk materiale) fant man et fragment av en trepinne (74x25x3 mm) med runeinnskrift på begge bredder:

- a) |R*Y*|M| -]krhkhnhinai[s-
b) YRIBMBIRPRIRI -?]rsspnlþerlrnr[?-
(Se avtegning i Þjóðviljinn 24.07.85.)

Jonna Louis-Jensen har forklart runene på a-siden basert på et system (øving/lek?) med runetegnene i fuparkrekkefølgen (-rkhni-as-): to fram og én tilbake. (Samme system med det latinske alfabetet ville ha gitt f.eks.: -fegfhgihgj- osv.)

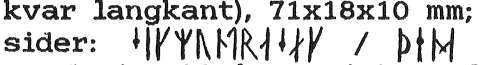
Kontaktpersonen på Island er Mjöll Snæsdóttir, Þjóðminjasafn Íslands, P.O. Box 1439, 121 Reykjavík. (De arkeologiske opplysningene i denne omtalen kommer fra Guðmundur Ólafsson.)

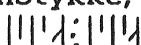
ARBEIDET VED RUNEARKIVET, OSLO

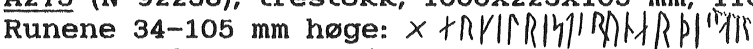
NYFUNN 1985

11-12 nye runegjenstandar (og 3-4 til med runeliknande teikn) vart funne under utgravinga av folkebiblioteks-tomta i Trondheim, midt i mellomalderbyen Nidaros. Totalt er det funne ca. 95 runegjenstander under utgravinga av tomta 1974-85. Kontaktpersonen for Trondheimsinnskriftene, i tillegg til Runearkivet i Oslo, er: Prof. Jan Ragnar Hagland, Nordisk institutt, Universitetet i Trondheim, 7055 Dragvoll, Norge. (N-nr. = museumsnummer, Universitetet i Trondheim-Museet [N(idaros)]; A-nr.= registreringsnummer i Runearkivet)

A270 (N-87523), stol av tre til strengeinstrument, 53x27-38x6-10 mm; 1275-1325. Innskrift på ei side: ruhta = *rótt 'rotta' (musikkinstrument).

A271 (N-91694), eigarmerke og karvestokk (6 teljesnitt i kvar langkant), 71x18x10 mm; 1100-1125. Innskrift på to sider: sikhmuntrasæk / þena = Sig-mundr á sekk þenna 'Sigmund eig denne sekken'.

A272 (N-93495), beinstykke, 90x25-28x8 mm; 1100-talet. Innskrift på ei side: isisa:isisa ? (trylleformel?)

A273 (N-92238), trestokk, 1000x225x105 mm; 1100-talet. Runene 34-105 mm høge: *æukil-ristirunarþissar = Auðkell risti rúnar þessar 'Audkell(?) rissa desse runene'.

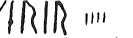
A274 (N-93231), cricketkølle-forma trestykke, 183x17-35x17 mm; 1050-1100. Runeliknande teikn:

A275 (N-93494), glimmersteinsskive, 44x32x2 mm; 1100-talet. Innskrift på ei side: fþr (del av fupork?).

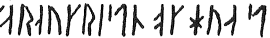
A276 (N-93649), treflis, 109x31x7 mm; 1050-1100. Runeliknande teikn:

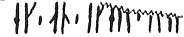
A277 (N-93773), treestykke, 400x43x12 mm; 1050-1100. Rune-liknande teikn:

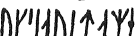
A278 (N-93775), del av uthola tregjenstand med ornament, 120x10-36x8 mm; 1050-1100. Innskrift: $\uparrow$ 1 (rune?; inga tolking).

A279 (N-93816), svær bygningsstokk, 1100-talet. Sjølve innskrifta er 260 mm lang, runene ca 60 mm høge og kraf-tige: * ?? kus:mik·merir = (Hagland [svært uviss]:) -- Gúss(?) mik mærir(?)/merir(?) '-- Guss ro-ser meg' eller '-- måtte -- Guss slå/dengja meg'.

A280 (N-94415), beinnål (tekstilreiskap [til nålebinding?]), 76x17(hodet)x5-6 mm; 1050-1100. Innskrift på ei side (dekor på den andre): airikr·kerþi-sbitu:ǰ:hafi = Eiríkr gerði spítu á hafi 'Eirík gjorde spóta/nåla på havet'.

A281 (N-94416), sidebein av ku, 156x23-29x9 mm; 1050-1100. Innskrift på ei side: rif-rapilfaraukristnokhuast (inga fullgod tolking). Framlegg (Hagland): Rif ráðit, far auk rist nóg hvast 'Etter at sidebeinet er tydd, far og riss kvast nok'. Framlegg til einskilde ord (Vésteinn Ólason): rif 'sidebein', rá 'seglrá', þilfar 'dekk av tiljer (på skip)', hvast 'kvast vēr'. (Merk også: kvast = 'sjukdom som kjem av at kyrne får i seg ein skarp gjenstand'.)

A282 (N-95829), beinstykke, 106x11-19x6 mm; 1000-talet. Innskrift på ei side: ek an ikeu u[el] = Ek ann ekkju vel(?) 'Eg elsker enkja vel'.

A283 (N-96784), bein i to brotstykke som passar saman, 174 x30x7 mm; tidleg 1000-talet. Innskrift på to sider (ikkje sett av Runearkivet): a) sa:ristisaatsumarлакantakhru[- = (Vésteinn Ólason:) Sá risti, sá át(?), sumarlangan dag; hru[-- 'Den rissa som át (kjøtet av beinet) ein sommarlang dag; hru[--' [NB: beinet kjem ikkje frå ein vēr = hrútr]. b) uksiauitame (inga tolking).

ARBEIDET

Arbeidet det første året mitt i Runearkivet gjekk for ein stor del ut på å få i gang att registreringsverksemda. I magasina i Bryggens Museum vart over 35 runegjenstandar spora opp som ikkje var registrerte frå før i Runearkivet. Runefunn frå Trondheim 1978-85 (ca. 35 stykke) vart registrerte og fotograferte. 9 runeinnskrifer i Bø gamle kyrkje (Bø i Telemark) vart granska og fotograferte i samband med utgraving der; dei har vore kjende sidan 1960-åra og skal publiserast saman med utgravingsresultata i 1986. 2 runesteinar på Toten, også desse kjende frå 1960-åra, vart granska og fotograferte; dei skal publiserast i 1987.

Runearkivet vart utvida med fleire nye arkiv: eitt arkiv med mapper om alle innskriftene frå Bergen (Bryggen), og eitt med dei andre nyfunn sidan 1960 frå resten av landet. Omorganisering av arkivet med etterreformatoriske runeinnskrifter vart også påbyrja.

Staben ved Runearkivet vart utvida frå og med aug. 1985 då Terje Spurkland byrja som universitetsstipendiat i runologi (tilknytt både Runearkivet og Nordisk institutt).

Eit prosjekt i biletkonservering vart påbyrja i 1985; fleire tusen bilete vert no feste til syrefritt papir ved tørrmontering. Frå hausten 1986 har stipendiat Kevin Gosling teke over ein god del av ansvaret for prosjektet.

I 1985 gjekk vi så smått i gang med ein revisjon av hovudarkivet i Runearkivet: arkivalia til innskriftene som er trykte i dei første 5 bind av Norges Innskrifter med de yngre Runer. Terje Spurkland har frå hausten 1986 teke over ein stor del av ansvaret for prosjektet.

Ordning og revisjon av arkiva er ein føresetnad for dataføring av opplysningane i Runearkivet, eit prosjekt som snart tek til.

Førstekonservator James E. Knirk
Runearkivet i Oslo

ARBETET VID RUNVERKET, STOCKHOLM

NYFYND 1985

Från Runverket i Stockholm finns åtta ny- och återfynd att rapportera från 1985. Nyfyndet framför andra detta år var den tidigare helt okända runsten som upptäcktes av två små flickor i en hage i Harby, Kjula socken, Södermanland. Inskriftens början med det inledande personnamnet har inte kunnat tydas. Därefter kan man läsa kaR : uipi sin : eti : bui : uiburk uaR : muþR : snuR : faþriþ vilket kan tolkas som "... gjorde stenen efter Boe. Vi-borg var modern, Snor fadern". Stenen kommer under hösten 1986 att resas nära fyndplatsen.

Omkring årskiftet 1984/85 informerades Runverket om att ett fragment av en runsten påträffats på Nibbla gård, Ekerö socken, Uppland. Fragmentet, som mäter 40x63 cm, bär inskriften: ...l : kuphialbi ... "... Gud hjälpe ...".

I juni påträffade en bonde vid harvning av en åker tillhörande Igelsta gård, Östertälje socken, Södermanland, ett fragment av en runsten. Inskriften lyder ...R auk ... iR/im ... "... och ...".

I samband med arkeologiska utgrävningar i Sigtuna, Uppland, påträffades under hösten först ett avbrutet revben med en ofullständig futhark-inskrift: fuporkhniš. Senare fann man ett litet kopparbleck med inristade runor. Det är dock så svårt ärgat att endast vissa tecken kan urskiljas. Den fragmentariska inskriften ger ingen språklig mening.

Vid grävningsarbete i Söderköping, Östergötland, påträffade man under sommaren en bältesölja av horn. Den har kunnat dateras till 1200-tal. Söljan har en enkel konturföljande ornamentik bestående av två parallella linjer och på ovansidan 13 runor, varav två binderunor, inristade. Inskriften lyder + aggala + lagagalla. Den utgörs av det magiska initialordet agla, bildat av den hebreiska

bönen 'attah gibbôr le'ôlam 'adônay 'Allsmäktig är Du i evighet, O Herre'. Detta magiska ord agla är känt också från andra inskrifter som laga och gala med omkastade stavelser och bokstäver.

Fragment av två tidigare kända, men sedan länge försvunna, runstenar har återfunnits under året. I samband med inventering i Västerljungs socken i Södermanland påträffades tre fragment av runstenen Sö 43. I november återfanns fragmentet av runstenen U 1121 liggande i en åkerbro i Örke, Skuttunge socken.

DET ANDRA INTERNATIONELLA SYMPOSIET OM RUNOR OCH RUN- INSKRIFTER

Den 8-11 september 1985 hölls det andra internationella symposiet om runor och runinskrifter i Sigtuna. Som arrangörer stod Riksantikvarieämbetet och Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. 52 runologer och arkeologer/historiker från 11 olika länder deltog. Av de fyra symposiedagarna ägnades två åt föredrag och diskussioner i Sigtunastiftelsens lokaler och två åt exkursioner. Den första exkursionsdagen gjordes en buss-tur genom Upplands mest runstenstäta områden. Den andra exkursionsdagen inleddes med en båttur från Sigtuna till Skokloster där en buss, som tog deltagarna till några intressanta Södermanländska runristningar, väntade. Symposiet rönt stor uppskattning. Runologer har behållning av att träffa varandra och diskutera och utbyta erfarenheter. Alla ser fram emot nästa runsymposium.

PROJEKT

Arbetet med en ny utgåva av Ölands runinskrifter har påbörjats. Ölandsbandet var det första som publicerades i serien Sveriges runinskrifter. Det utkom redan år 1900 och har nu blivit föråldrat. Dessutom är det sedan länge slutsålt. Jan Paul Strid granskade det öländska materialet under en sommarvecka 1986. Den nya utgåvan kommer

att omfatta såväl de tidigare publicerade inskrifterna som alla nyfynd som gjorts sedan 1900. När arbetet kan komma att vara slutfört är ännu för tidigt att säga.

Ca 150 tidigare opublicerade dalruneinskrifter kommer under 1987 att publiceras i samband med en utställning som förbereds på Nordiska museet i Stockholm.

Förste antikvarie Helmer Gustavson
och Antikvarie Marit Ahlén
Runverket vid Riksantikvarieämbetet

Runor och runinskrifter

Föredrag vid Riksantikvarieämbetets och
Vitterhetsakademiens symposium 8–11 september 1985

Denna bok tillägnades Professor Sven B.F. Jansson "Run-janne" med anledning av hans 80-årsdag den 19 november 1986.

Boken innehåller artiklar av Björn Ambrosiani, Elmer H. Antonsen, Michael Barnes, Gian Gabriella Buti, René Dero-lez, Klaus Düwel, Lennart Elmevik, Christine Fell, Ottar Grønvik, Helmer Gustavson, Wilhelm Heizman, Gerd Høst, Elena Melnikova, Karl Martin Nielsen, Ray I. Page, Lena Peterson, Peter Pieper, Uwe Schnall, Klas-Göran Selinge, Marie Stoklund och Jan Paul Strid samt förteckning över Sven B.F. Janssons tryckta skrifter 1933–86.

Boken utkommer i Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens serie "Konferenser" som nummer 15. Distributör blir Almqvist & Wiksell International, Stockholm. Priset är ännu inte bestämt.

DIE RUNENARBEIT AM SEMINAR FÜR DEUTSCHE PHILOLOGIE, GÖTTINGEN

NEUFUNDE 1985

Bügelfibel (6. Jahrhundert) aus dem merovingischen Gräberfeld von Saint-Brice, Tournai, Belgien. Auf der Rückseite der rechteckigen Kopfplatte steht ein der alten o-Rune ähnliches Zeichen:

Zu dieser und anderen Fibeln:

Raymon Brulet u.a., "La nécropole mérovingienne de Saint-Brice", in Archéologie du quartier Saint-Brice à Tournai [Ausstellungskatalog] (Tournai, 1986) S. 20-40, bes. La parure (Les fibules) S. 30.

Fibel aus dem Raum Sirmium (um 400; jetzt Jugoslawien) in Privatbesitz (Dr. H. Goldmann, Wien). Auf dem Nadelhalter befinden sich Einkerbungen, die der Besitzer 1985 als Runen identifizieren wollte. Inzwischen verfolgt er diese Möglichkeit nicht weiter.

BIBLIOGRAPHIE DER RUNENINSCHRIFTEN NACH FUNDORTEN

Die "Bibliographie der Runeninschriften nach Fundorten", die von der Akademie der Wissenschaften in Göttingen früher getragen wurde und deren Sammlung im Runenzimmer des Skandinavischen Seminars untergebracht ist, wurde nur bis zur Hälfte des Jahres 1985 weitergeführt. Bis zu diesem Zeitpunkt hatte für 2 Jahre das hiesige Arbeitsamt dafür eine Arbeitsbeschaffungsmaßnahme finanziert. Mit Hilfe der tätigen Kraft, Herrn Lutz Rühling, war es möglich — nach einem neu entwickelten System — die bibliographischen Lücken der vergangenen Jahre (letzte Veröffentlichung 1973) einigermaßen zu schließen. Obwohl seitens der Teilnehmer am Runensymposium in Sigtuna eine Petition an die hiesige Akademie der Wissenschaften zur Fortführung der bibliographischen Arbeiten unterstützt wurde, ist bisher nichts geschehen. Ich bezweifle auch, daß eine Wiederbelebung

oder Weiterführung überhaupt im Bereich des möglichen liegt. Damit erschöpfen sich die Runenaktivitäten auf meine eigenen Arbeiten und auch nur in meiner Arbeitsstelle für germanische Altertumskunde am Seminar für deutsche Philologie wird die Literatur, soweit sie bekannt wird, gesammelt.

FORSCHUNGSPROJEKTEN IM BEREICH DER RUNOLOGIE

Langfristig wird - freilich nur in bescheidenem Umfang - an der Vorbereitung einer neuen Gesamtausgabe der kontinentalen Runeninschriften gearbeitet. Diese Ausgabe plane ich in Verbindung mit dem archäologischen Kollegen, Helmut Roth in Marburg, gemeinsam zu leisten. Zur Information über dieses Projekt füge ich ein Exposé zum Plan einer Edition der festländischen Runendenkmäler bei.

Ein größeres Publikationsprojekt über das Zeugnis der Runeninschriften zu Handel und Verkehr der Wikingerzeit wurde 1985 abgeschlossen. Diese Abhandlung wird voraussichtlich 1986 im Band 4 der Untersuchungen zu Handel und Verkehr der vor- und frühgeschichtlichen Zeit in Mittel- und Nordeuropa hrsg. v. K. Düwel, H. Janhuhn u.a. in den Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen erscheinen. Im Zusammenhang damit steht ein Beitrag über "Wege und Brücken in Skandinavien nach dem Zeugnis wikingerzeitlicher Runeninschriften", der zum gleichen Zeitpunkt erarbeitet wurde und in der Festschrift für Ruth Schmidt-Wiegand erscheinen wird.

Die Endfassung eines bereits früher vorgelegten Beitrages "Zur Ikonographie und Ikonologie der Sigurd-Darstellungen" wurde zum Druck eingerichtet. Dabei spielen weniger die Runeninschriften als vielmehr die Bilddarstellungen eine Rolle.

Besonders intensiv habe ich mich im Jahre 1985 der Lesung und Deutung der Inschrift auf dem Hölzchen von Schleswig gewidmet (vgl. dazu meine Ausführungen auf

dem Runensymposion). Daneben waren auch eine Reihe von einzelnen Inschriften zu untersuchen (Schleswiger Funde). Schließlich waren noch die Korrekturarbeiten für Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit, 1. Band, zu erledigen und eine Reihe von kleineren Beiträgen (Brüder Grimm-Ausstellung 1985) anzufertigen.

Prof. Dr. Klaus Düwel
Seminar für deutsche Philologie
der Universität Göttingen

ZUM PLAN EINER EDITION DER FESTLÄNDISCHEN RUNENDENKMÄLER

Zu den bisherigen Ausgaben der festländischen Runendenkmalen

1939 erschien als erster Band einer "Gesamtausgabe der älteren Runendenkmalen" Die einheimischen Runendenkmalen des Festlandes von Helmut Arntz und Hans Zeiss. 1966 edierten Wolfgang Krause und Herbert Jankuhn Die Runeninschriften im älteren Futhark. Arntz-Zeiss behandeln die ostgermanischen, friesischen und sogenannten deutschen Inschriften, insgesamt mit Nachträgen 43 Nummern (6 ostgermanische, 8 friesische, 29 deutsche, darunter auch der Fälschung verdächtige und in ihrem runischen Charakter nicht gesicherte Inschriften). Krause-Jankuhn berücksichtigen 5 ostgermanische und 32 südgermanische Runeninschriften unter einer eigenen Editionsnummer. Die friesischen Inschriften sind nicht aufgenommen worden. Die Ausgabe von Arntz-Zeiss leidet darunter, daß die Darstellung zu breit und unübersichtlich angelegt ist, Arntz zu wenig kritisch die Forschungsmeinungen referiert und fast zu jeder Inschrift eine eigene Lesung und Deutung beizusteuern bemüht ist. Krause-Jankuhn bevorzugen eine handbuchartige Darstellung, die durch Genauigkeit und Beschränkung auf das Wesentliche besticht, freilich in den Angaben zu Lesevorschlägen und Inschriftendeutungen nicht die Breite des Forschungs-

standes und damit auch die Unsicherheit in der Beurteilung dokumentiert.

Notwendigkeit einer neuen Ausgabe der kontinentalen Runendenkmäler

Eine neue Ausgabe der kontinentalen Runendenkmäler aufgrund der seit 1939 bzw. 1966 aufgefundenen Runeninschriften forderte bereits Uwe Schnall im Vorwort der von der Akademie der Wissenschaften in Göttingen betreuten Bibliographie der Runeninschriften nach Fundorten. Zweiter Teil: Die Runeninschriften des europäischen Kontinents (=BRF 2) 1973. Die neue Edition rechtfertigt sich durch die Tatsache, daß inzwischen 6 (sichere) ostgermanische, 16 friesische und an südgermanischen 45 sicher echte und etwa 20 z.T. in den letzten Jahren gefundene und in ihrem runischen Charakter oder in ihrer Echtheit umstrittene Runeninschriften vorhanden sind. D.h. die Zahl der friesischen Inschriften hat sich gegenüber 1939 verdoppelt, ebenso wie die Zahl der südgermanischen Inschriften, diese sogar gegenüber dem Stand von 1966.

Anlage der neuen Edition (Aufnahme- und Bearbeitungsprinzipien)

Mit Arntz sollten die friesischen Inschriften, auch wenn sie meist mit jüngeren Runen geschrieben sind, aufgenommen werden. Eine Erweiterung gegenüber den beiden vorliegenden Ausgaben sollte in folgender Weise vorgenommen werden:

1. Alle Inschriften auf dem europäischen Kontinent, also auch die skandinavischen und angelsächsischen Importe werden behandelt.
2. Nicht nur die Inschriften in der älteren Runenreihe, sondern auch Inschriften mit angelsächsischen oder jüngeren skandinavischen Runen werden berücksichtigt.
3. Wenigstens in einem Anhang sollten die Gefäße mit Runen oder runenähnlichen Zeichen vorgestellt werden.

4. Erwiesene wie wahrscheinliche Fälschungen, soweit sie in der runologischen Forschung eine bedeutende Rolle gespielt haben (Maria Saal, Weserrunen), werden aufgeführt.

Im wesentlichen gelten damit die Aufnahmeprinzipien von BRF 2, deren geographischer Rahmen ebenfalls eingehalten werden sollte. Dadurch wird eine unmittelbare Beziehung zwischen BRF 2 und der neuen Edition, die somit auch bibliographisch entlastet werden kann, gewährleistet.

Folgende Bearbeitungsprinzipien sollten befolgt werden:

1. Die Mitarbeit des Praehistorikers beschränkt sich nicht auf Hilfestellungen für Fundbeschreibung und Datierung, vielmehr stehen Praehistorie und Philologie gleichberechtigt nebeneinander in dem Bemühen, über die isolierte Betrachtung des einzelnen Denkmals hinaus den Kontext vor allem im Gräber-, bzw. Siedlungskomplex und in Bezug auf alle übrigen bekannten Inschriften herzustellen. Dabei muß neben der typologischen Einordnung die Frage nach der Funktion von Inschriftenträger und Inschrift im Vordergrund stehen.
2. Über die Kooperation der Herausgeber hinaus wird eine interdisziplinäre Zusammenarbeit mit Fachleuten auf den Gebieten Kunstgeschichte, Numismatik, Technologie u.a. angestrebt.
3. Jedes behandelte Denkmal muß in vorzüglichen Reproduktionen (Gesamtaufnahme und Inschriftendetail) vorgestellt werden und soweit möglich mit einer Verbreitungskarte des Inschriftenträger- und des Inschriftentyps versehen werden.

Aufbauschema der einzelnen Inschriftenartikel

A. Archäologischer Teil

- I. 1. Inschriftenträger
  2. Material
  3. Technik
  4. Maße
  5. derzeitiger Erhaltungszustand
  6. Fundkategorie und Fundumstände (wenn Grabfund gesamtes Inventar)

- II. 1. Typ des Inschriftenträgers mit Fundliste
2. Funktion in Tracht, Bewaffnung usw.
3. Verbreitung (mit Karte)
4. landschaftliche Einordnung
5. Zeitstellung: a) Herstellungsdatierung, b) Datierung der Grablegung
6. Literatur

B. Runologischer Teil

1. Beschreibung nach Autopsie
2. Echtheit
3. Lesung: a) Transliteration, b) Transkription
4. Deutung
5. Inschriftentyp
6. Funktion der Inschrift
7. Zeitstellung
8. sprachliche Zuordnung
9. Literatur (nach BRF 2)

C. Gesamtinterpretation

Umfang und Dauer des Unternehmens

Nach den obengenannten Aufnahmeprinzipien werden etwa 100 Inschriften unter eigenen Nummern zu bearbeiten sein. Hinzu käme der Anhang über die Gefäße mit Runen und runenähnlichen Zeichen (in BRF 2 insgesamt 12). Der Umfang pro Nummer dürfte bei 3-5 Druckseiten liegen, so daß ein Mindestumfang von ca. 300 Seiten (entspricht etwa dem Band von Krause-Jankuhn) bzw. ein Maximalumfang von 500 Seiten (entspricht der Ausgabe von Arntz-Zeiss, allerdings in kleinerem Format) veranschlagt werden muß. Es ist davon auszugehen, daß die Bearbeitung mindestens 5 Jahre in Anspruch nehmen wird (Berechnungsgrundlage: Fertigstellung einer Inschriftennummer pro Monat).

Entstehende Kosten

Kosten werden in bescheidenem Umfang in folgender Weise entstehen:

1. Beschaffung neuen Abbildungsmaterials und Zeichnen der Karten.
2. Xerokopien abgelegener Literatur und Bibliotheksgebühren.
3. Abschreibearbeiten im Rahmen der Manuskriptherstellung.
4. Ausleihe von Runendenkmälern nach Göttingen bzw. Reisen zu den entsprechenden Aufbewahrungsorten.
5. Briefverkehr und Telefonate zwischen den Bearbeitern und andere an der Ausgabe beteiligten Personen.

Offene Fragen

1. Die genaue Gliederung eines Inschriftenartikels müßte nach Vorlage eines Probeartikels noch einmal diskutiert werden.
2. Sofern die Arbeit an der "Bibliographie der Runeninschriften nach Fundorten" fortgesetzt wird, wäre zu klären, ob nicht einige Arbeiten (Literaturbeschaffung) mit Unterstützung der Arbeitsstelle BRF durchgeführt werden könnten.
3. Da jedes Jahr neue Inschriften zutage treten und dadurch jede Ausgabe der Runeninschriften auf Supplementierung ausgerichtet sein muß, wäre zu überlegen, ob für den Druck nicht ein buchtechnisches Verfahren gewählt werden könnte, das die Beifügung von Nachträgen ohne Schwierigkeiten ermöglichen würde.
4. Zu überlegen wäre, ob übergreifende Artikel vorangestellt oder eingeschoben bzw. resümierend nachgestellt werden sollten (etwa zum Problem der christlichen Inschriften usw.).
5. Nach Möglichkeit sollte der Karten- und Abbildungsteil separat beigegeben werden.

Prof. Dr. Klaus Düwel
Seminar für deutsche Philologie
der Universität Göttingen

Prof. Dr. Helmut Roth
Vorgeschichtliches Seminar der
Universität Marburg

ADRESSENE TIL SENTRENE FOR RUNEFORSKNING

Danmark:

Runologisk-epigrafisk laboratorium
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
1220 København K
Danmark

England:

Professor Ray Page
Corpus Christi College
Cambridge CB2 1RH
England

Norge:

Runearkivet
Universitetets Oldsaksamling
Frederiks gate 2
0164 Oslo 1
Norge

Sverige:

Runverket
Riksantikvarieämbetet
Box 5405
114 84 Stockholm
Sverige

Tyskland:

Prof. Dr. Klaus Düwel
Seminar für deutsche Philologie der
Georg-August-Universität Göttingen
3400 Göttingen
Humboldtallee 13
Bundesrepublik Deutschland

RUNEFORSKNINGSPROSJEKTER

Runeforskning i Norge

I 1980-åra har det vært et visst oppsving i runeforskningen i Norge. Det begynte med at utgivelsen av Norges Innskrifter med de yngre Runer (=NIyR) ble tatt opp igjen. Aslak Liestøls behandling av de latinske innskriftene fra Bryggen kom ut i 1980 som 1. hefte av bd. VI. (Liestøl døde etter en langvarig sykdom i 1983 uten å få ut flere hefter.) Året etter kom Ottar Grønviks doktoravhandling, Runene på Tunesteinen, som utgjorde innledningen til fornyet forskning i eldre runer i 1980-åra. Også studenter har gitt seg i kast med runer, som man ser av 3 hovedoppgaver fra 1980-85: Karin Fjellhammer Seims "Grafematisk analyse av en del runeinnskrifter fra Bryggen i Bergen" (Bergen 1982), Kjersti Markalis "Personnavnsmaterialet i runeinnskriftene fra Bryggen i Bergen" (Oslo 1983) og Aud Beverfjords "Runeinnskrifter med formelpreg" (Trondheim 1985).

Følgende oversikt bygger hovedsakelig på et spørreskjema som jeg sendte rundt i miljøet. Først nevner jeg prosjekter med eldre runer, så yngre.

Førsteamanuensis Ottar Grønvik ved Germanistisk institutt i Oslo (pensjonist fra i høst) er i gang med to prosjekter: "Fra Agedal til Setre. Sentrale runeinnskrifter fra det 6. årh." (bok; ms innlevert til trykning) og "Das urnordische Phonemsystem und das Graphemsystem des älteren Futharks" (påbegynt; tenkt som lengere artikkel i et tidsskrift).

Anne Haavaldsen, magistergradsstudent i germansk språkvitenskap ved Universitetet i Bergen, arbeider med "Datering av innskrifter i den eldre futhark og periodisering av urnordisk" (antas å være ferdig 1987).

Professor emeritus Gerd Høst ved Germanistisk institutt i Oslo arbeider med eldre runer, spesielt Eggjainnskriften, mens Kai-Erik Westergaard, førsteamanuensis samme

sted, arbeider med sydgermanske og gotiske innskrifter. Aina Tandberg, hovedfagsstudent samme sted, arbeider med tolkningsforslagene for innskriften på Nordendorfspenna.

Jeg har overtatt ansvaret for Runearkivet i Oslo (se omtalen annetsteds i dette bladet) som Aslak Liestøls etterfølger. Arbeidet spenner fra befarung til Einangsteinen til registrering og (foto)dokumentasjon av nye runeinnskrifter, også nyere tids innskrifter. Større prosjekter jeg er i gang med er: redigering av NIyR (inkludert funnforholdene og datering av bryggeinnskriftene), dataføring av opplysningene i Runearkivet og publisering av nyfunn. For tiden interesserer jeg meg for de over 20 runeinnskrifter i Norge på blyblikk/kors.

Dr.philos. Ingrid Sanness Johnsen (pensjonist) i Oslo arbeider med utgivelse av forretningsbrev og innskrifter fra handelsmiljøet på Bryggen som neste og siste hefte av NIyR VI (utkommer 1987/88). Navnetilfanget er av stor betydning i dette materialet.

Karin Fjellhammer Seim, vitenskapelig assistent (NAVF) ved Nordisk institutt i Bergen, arbeider med utgivelsen av futhark-innskriftene fra Bryggen som en del av neste bind av NIyR. Hun har også laget et sammendrag av Liestøls hefte om de latinske innskriftene til utgivelse i skriftserien The Bryggen Papers.

Universitetsstipendiat Terje Spurkland ved Nordisk institutt og Runearkivet i Oslo arbeider med "En lingvistisk beskrivelse av runematerialet fra Bryggen i Bergen" (doktoravhandling).

Professor Jan Ragnar Hagland ved Nordisk institutt i Trondheim arbeider med runeinnskrifter fra utgravningene i Trondheims bygrunn 1971-85. Han lager en "samanfattende presentasjon der hovudvekta blir lagd på dei delar av materialet som synest å vera kjelder til handelens historie i det gamle bysamfunnet"; dette skal trykkes i en publikasjonsserie utgitt av Riksantikvarens utgravningskontor i Trondheim.

Kevin Gosling, statsstipendiat (UD) 1986-87 ved Runearkivet i Oslo (fra Leicester / Univ. of Durham), arbeider med de 29 upubliserte runeinnskriftene fra bygravningene i Tønsberg i 1970/80-åra. Marion Bludszweit, student ved Universität München og statsstipendiat (UD) 1985-86 i Bergen, har samlet stoff til en akademisk avhandling om kjærlighet og elskov i bryggeinnskriftene. Anne Trygstad hadde stipend (UD) én måned i 1986 og orienterte seg i norske runeinnskrifter; hun skal skrive sin doktoravhandling ved University of Washington, Seattle, innenfor dette området (kanskje om kirkeinnskrifter?). Eva Nilsson, arkeologistudent ved Lunds Universitet, har gravd i Tønsberg — og i Runearkivet, der hun har samlet materiale til en antropologisk orientert avhandling om runeinnskriftene fra norske middelalderbyer.

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen ved Nordisk institutt i Oslo er interessert i runeinnskrifter som lingvistiske dokumenter. Helge Dyvik, professor i allmenn lingvistik i Bergen, har arbeidet med latinske innskrifter fra Bryggen. Førsteamanuensis Finn-Henrik Aag ved Germanistisk institutt i Trondheim arbeider med Slesvig-runepinnen.

James E. Knirk

Andre runeforskningsprosjekter

Aktiviteten på runfronten vid Institutionen för nordiska språk i Uppsala er stor. I 1986 startade ett forskningsprosjekt kallat De vikingatida runinskrifternas kronologi. Med en fullständig runsvensk grammatik som övergripande mål avses med projektet att skapa fastare grundvalar för en datering av de svenska runinskrifterna från tiden ca 800 - ca 1100. Undersökningar som planeras bli utförda gäller bruket av ås-runan (Henrik Williams, doktorand), användningen av stungna runor (Svante Lagman, doktorand), beteckningen av fornärvda diftonger (Jan Axelson, doktorand) samt analyser av enskilda ristares produktion (Marit Ahlén, antikvarie vid Runverket i Stockholm och doktorand). Under projektets slutfas kommer huvudlinjer för en framtida runsvensk grammatik, grundade bl.a. på de

inom projektet vunna resultaten, att dras upp (Lena Peterson, docent). Projektledare är professor Lennart Elmevik och biträdande projektledare Lena Peterson. Projektet finansieras av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, som för det första verksamhetsåret beviljat ett anslag på 180.000 kronor.

Lennart Elmevik

Fil.dr. Birgit Sawyer, forskarassistent vid Historisk institution vid Göteborgs Universitet, skriver: Jag arbetar med projektet "Arvs- och egendomsförhållanden i Skandinavien omkr. 1000 - omkr. 1350", för vilket jeg erhållit Humanistiska forskningsrådets stöd. I projektet ingår en genomgång av samtliga skandinaviska runstenar i syfte att undersöka vad inskrifterna säger oss om arv och ägande. Preliminärgenombången är nu klar.

Dr. François-Xavier Dillmann, chargé de recherche (Paris-Sorbonne; 1986-87 c/o Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Reykjavík), écrit: je prépare la publication de ma thèse de doctorat de 3ème cycle, "Les runes dans la littérature islandaise ancienne", soutenue devant l'Université de Caen en décembre 1976.

Dr. Arend Quak vid Instituut voor Oudgermanistiek van de Universiteit van Amsterdam meddelar: Just nu håller jag på att studera den fornsvenska rundikten som publicerades år 1908 i en nederländsk tidskrift och som upptecknades omkring 1590-1600 i Sverige. Dessutom bildar namnen i 1000-talets svenska inskrifter mitt forskningsområde.

Jan Meijer, tidigare engelsklærer (nu pensionist) ved et hollandsk gymnasium, skriver: I 1984 skrev jeg en afhandling om binderuner.... Jeg er nu i gang med en undersøgelse af ristningsfejl på runestene, og baggrunden for fejlene. Det betyder at jeg også undersøger ristningsteknik, specielt "planning".... Hvad jeg vil prøve at opnå, er at få et bedre indblik i hvordan risterne arbejdede og hvorfor de arbejdede på den måde.... Det kunne muligvis også give flere antydninger hvad angår (an)alfabetismen i Vikingetiden.

RUNEBIBLIOGRAFI 1985

- Andersen, Harry. "Three Controversial Runes in the Older Futhark (2)." North-Western European Language Evolution [=NOWELE] 5 (1985) s. 3-22. [fortsettelse av NOWELE 4 (1984) s. 97-110]
- . "Slesvig Runekævla." Arbeitsberichte des Germanistischen Instituts der Universität Oslo 3 (1985) s. 5-19.
- Axboe, Morten, Urs Clavadetscher, Klaus Düwel, Karl Hauck und Lutz von Padberg. Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit. Band 1,2: Ikonographischer Katalog (IK 1, Text). Münstersche Mittelalter-Schriften 24. München: Wilhelm Fink, 1985. 360 s.
- Beverfjord, Aud. "Runeinnskrifter med formelpreg." Hovedoppgave [utrykt] ved Nordisk institutt, Universitetet i Trondheim, vår 1985. 130 s.
- Blindheim, Martin. Graffiti in Norwegian Stave Churches c. 1150 — c. 1350. Medieval Art in Norway. Oslo-Bergen-Stavanger-Tromsø: Universitetsforlaget, 1985. 81 s. + lxxiv pl.
- Cederquist, Ingrid. Rec. av T. Snaedal Brink och I. Wachtmeister, Runstenar i Södermanland: Vägvisare till runristningar i Södermanlands län (1984). Fornvännen 1985 s. 147-48.
- Düwel, Klaus. Rez. von O. Pritsak, The Origin of Rus'. Vol. 1: Old Scandinavian Sources other than the Sagas (1981). Göttingische Gelehrte Anzeigen 237 (1985) s. 48-57.
- . Se Hauck, Karl.
- . Se Axboe, Morten.
- Dyvik, Helge. "Runer fra Bryggen." I Middelalderbyen: Onsdagskvelder i Bryggens Museum I. Red. av Ingvild Øye. Bergen: Bryggens Museum, 1985, s. 133-48.

Grandell, Axel. "Om skårskrifter." RIG 68 (1985) s. 7-15.

Grønvik, Ottar. Runene på Eggjasteinen: En hedensk grav-innskrift fra slutten av 600-tallet. Oslo-Bergen-Stavanger-Tromsø: Universitetsforlaget, 1985. 216 s.

---. "Über den Lautwert der Ing-Runen und die Auslassung von Vokal in den älteren Runeninschriften." Indo-germanische Forschungen 90 (1985) s. 168-95.

Gustavson, Helmer, och Sven-Göran Hallonquist. Runor i Dalarna. Stockholm: Riksantikvarieämbetet och Elfdalens hembygdsförening, 1985. 20 s.

Hallonquist, Sven-Göran. Se Gustavson, Helmer.

Hammarberg, Inger, och Gert Rispling. "Graffiter på vikingatida mynt." hikuin 11 (1985) s. 63-78.

Hauck, Karl, mit Beiträgen von Morten Axboe, Klaus Düwel, Lutz von Padberg, Ulrike Smyra und Cajus Wypior. Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit. Band 1,1: Einleitung. Münstersche Mittelalter-Schriften 24. München: Wilhelm Fink, 1985. 271 s.

Hauck, Karl, in Verbindung mit Herbert Lange und Lutz von Padberg. Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit. Band 1,3: Ikonographischer Katalog (IK 1, Tafeln). Münstersche Mittelalter-Schriften 24. München: Wilhelm Fink, 1985. xviii + 279 s.

Hauck, Karl. Se Axboe, Morten.

Holleufer, Lars, og Marie Stocklund. "Runegåde." Skalk 1985:3 s. 4-7. [Kalundborg-innskriften]

Jansson, Sven B.F. Två runstenar i Hälsingland: Malsta och Sunnå. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Filologiskt arkiv 33. Stockholm: Almquist & Wiksell, 1985. 43 s.

- Moltke, Erik. Runes and Their Origin, Denmark and Elsewhere. Trans. by Peter G. Foote. Copenhagen: The National Museum of Denmark, 1985. 556 s. [oversettelse (revidert og ajourført) av Erik Moltke, Runerne i Danmark og deres oprindelse (1976)]
- Morris, Richard L. "Northwest-Germanic rūn- 'rune': A case of homonymy with Go. rūna 'mystery'." Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur 107 (1985) s. 344-58.
- . Rev. of O. Grønvik, Runene på Tunesteinen (1981). Scandinavian Studies 57 (1985) s. 92-94.
- Mårtensson, Per. "Runor." I Medeltidens ABC. Historia i fickformat. Stockholm: Statens historiska museum, 1985, s. 321-23.
- Nielsen, Karl Martin. "Runen und Magie: Ein forschungsgeschichtlicher Überblick." Frühmittelalterliche Studien 19 (1985) s. 75-97.
- Odenstedt, Bengt. "Om typologi och grafisk variation i den äldre futharken: Några reflexioner kring Kai-Erik Westergaards avhandling Skriftegn og symboler. Noen studier over tegnformer i det eldre runealfabet." Arkiv för nordisk filologi 100 (1985) s. 1-15.
- Page, Ray I. "Runic Links across the North Sea in the Pre-Viking Age." Beretning fra Fjerde tværfaglige vikingesymposium [Odense Universitet 1985]. Red. af H. Bekker-Nielsen og H.F. Nielsen. Moesgård: hikuin og Afdeling for middelalder-arkæologi ved Aarhus Universitet, 1985, s. 31-49.
- Peterson, Lena. "Trjónn." Tre kulturer: Medlemsbok för Johan Nordlander-sällskapet [Umeå] 2 (1985) s. 13-16. [ristersignaturen på Frösö-steinen, Jämtland]
- . Rec. av J. Kousgård Sørensen, Patronymer i Danmark 1. Runetid og middelalder (1984). Studia anthroponymica Scandinavica 3 (1985) s. 140-43.

- Quak, Arend. "Ist Pop Upir' Lichoij mit dem Runenmeister Øpir identisch?" Scando-Slavica 31 (1985) s. 145-50.
[Se Sjöberg, Anders.]
- . "Urn. LandawarijaR und die w-Rune." Studia anthroponymica Scandinavica 3 (1985) s. 5-9.
- Rispling, Gert. Se Hammarberg, Inger.
- Salberger, Evert. "Kasusfrågor i runsvenska namnfraser." Studia anthroponymica Scandinavica 3 (1985) s. 11-21.
- . "Maki sin, faþuri sin: Två runfraser efter personnamn." Ortnamnssällskapetets i Uppsala årsskrift 1985 s. 10-18.
- . "Två mansnamn i urnordiskan." I Nordiska Namnstudier: Festskrift till Harry Ståhl 22 september 1985. Red. av Th. Andersson. Uppsala: Lundequistska bokhandeln, 1985, s. 354-71. [trykkes også i Namn och bygd 75 (1987)]
- Schneider, Karl. Rez. von E. Rooth, Das Runenhorn von Gallehus (1984). Beiträge zur Namenforschung N.F. 20 (1985) s. 90-91.
- Shepard, Jonathan. "Yngvarr's Expedition to the East and a Russian Inscribed Stone Cross." Saga-Book of the Viking Society for Northern Research 21:3-4 (1984-85) s. 222-92, særlig s. 231-40 og 253-58.
- Sikström, Tomas. "Hallands runstenar." Halland: Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård i Hallands län [Halmstad] 68 (1985) s. 39-51.
- Sjöberg, Anders. "Einige Kommentare zu dem Artikel von Dr. Quak." Scando-Slavica 31 (1985) s. 151-52.
- Snødal, Thorgunn. "'Han flydde inte vid Uppsala...': Slaget på Fyrisvallarna och några skånska runstenar." ALE: Historisk tidskrift för Skåneland [Lund] 1985:2 s. 13-23.

Stoꝛklund, Marie. "De nye runefund fra Illerup ådal og en nyfundet runeindskrift fra Vimose." Danske Studier 80 (1985) s. 5-24.

---. Se Holleufer, Lars.

Trygstad, Anne. "The Järsta Stone." Publications of the Modern Language Association of America 100 (1985) s. 9-19.

Tveitane, Mattias †. "Runesteinen fra Stenstad." Maal og Minne 1985 s. 184-201.

Tønnesen, Allan. "Bomærker og runer." Heraldisk tidskrift bd. 6 nr. 51 (marts 1985) s. 23-34.

Westergaard, Kai-Erik. "Bronselansen: Et selsomt runefunn fra 1883." Middelalderforum (forum mediaevale) [Univ. i Oslo, Historisk institutt] hefte 11 (1985:3-4) s. 15-33. [Torcello-innskriften (forfalskning)]

Fantasisk litteratur (ikke sett av Runearkivet):

Blum, Ralph. Runen: Anleitung für den Gebrauch und die Interpretation der Gemeingermanischen Runenreihe. München, 1985. [oversettelse fra engelsk og sannsynligvis samme bok som den følgende]

---. Das Runenorakel. Mit 25 Runen aus Stein. Aus d. Engl. von Karl F. Hörner. München: Hugendubel, 1985. 120 s. [oversettelse av Ralph Blum, The Book of Runes: A Handbook for the Use of an Ancient & Contemporary Oracle (1982) eller 2. utgave med undertittel: A Handbook for the Use of an Ancient Oracle: The Viking Runes (1982, 1983, 1984)]

Howard, Michael. The Wisdom of the Runes. London: Rider, 1985. 158 s.

Szabó, Zoltán. Buch der Runen: Das westliche Orakel. München: Droemer Knaur, 1985. 192 s.

OM "RUNEBIBLIOGRAFI 1985"

"Runebibliografi 1985" er en sammenstøpning av opplysninger jeg har samlet inn selv eller fått tilsendt fra Klaus Düwel (Göttingen), Helmer Gustavson og Marit Ahlén (Stockholm) eller Marie Stoklund (København).

Det som forbauset meg, var at det var så liten overlapning mellom de opplysningene jeg fikk fra forskjellige hold. Det betyr vel at de fleste ikke har tilstrekkelig bibliografisk oversikt, dvs. at runebibliografien i Nytt om runer har en viktig funksjon.

Lista er sannsynligvis ikke fullstendig. Såfremt det kommer flere opplysninger (nye titler eller rettelser), vil det bli trykt et supplement til "Runebibliografi 1985" i Nytt om runer 1987.

Å lage en tilnærmeelsesvis komplett bibliografi er vanskelig. Det vil hjelpe hvis aktive runeforskere melder fra om publikasjonene sine eller andres artikler som de måtte finne i lite kjente tidsskrifter (f.eks. lokalhistoriske årbøker o.l.). Klaus Düwel har lenge hatt et bibliografisk innsamlingsprosjekt i gang i Göttingen, og man kan sende disse opplysningene til ham. Ellers kunne man sende dem direkte til Nytt om runer, Runearkivet i Oslo.

Forskningsssentrene (Runologisk-epigrafisk laboratorium i København, Runearkivet i Oslo, Runverket i Stockholm og Klaus Düwel i Göttingen) har småtrykksamlinger som de prøver å holde à jour. Jeg oppfordrer alle som skriver om runer, til å sende særtrykk til disse sentrene. Således blir arbeidene tilgjengelig for et større publikum. Adressene finner man tidligere i dette heftet.

Ved melding til Nytt om runer eller Göttingen om publikasjoner husk fristen for neste nummer av meldingsbladet: 31. mars 1987.

BESKRIVELSE AV RUNEARKIVET I OSLO

Runearkivet i Oslo går tilbake til en tid da Universitetet i Oslo var Norges eneste akademiske lærested og landets arkeologiske museer utenom Oldsaksamlingen var énmannsinstitusjoner. Arkivet ble opprettet ved at arkivaliene vedrørende runeinnskrifter ble tatt ut av Oldsaksamlingens hovedarkiv (topografisk arkiv). Det har fungert som arbeidsredskap for utgivelsen av korpuspublikasjonene Norges Innskrifter med de eldre Runer (1891-1924) og Norges Innskrifter med de yngre Runer (1941-). Arkivet har ikke noen gjenstandssamling. Fram til Aslak Liestøl ble ansatt som konservator i 1948, var arkivet uten eget personale. Liestøl hadde også andre plikter, men ble avlastet disse i 1969. Stillingen er den eneste i landet som er tillagt plikt til å arbeide med runeinnskrifter; konservatoren er landets eneste faste museumsansatt med runeforskningskompetanse.

Runearkivet omfatter 6 forskjellige innskriftsarkiver:

1. NIÆR-arkivet, med arkivalier for Norges innskrifter med de eldre runer, ca. 60 innskrifter totalt, topografisk ordnet.
2. NIYR-arkivet, med arkivalier for Norges innskrifter med de yngre runer publisert i NIyR I-VI (I-V = 602 innskrifter, VI = 171 [45 + 126 under trykking] innskrifter fra Bryggen); topografisk ordnet som NIyR.
3. B-arkivet, med arkivaliene for bryggeinnskriftene (unntatt de som alt er trykt i NIyR), totalantall registrert fra Bryggen: 655 (med fortløpende nummerering)
4. A-arkivet, med arkivaliene for innskrifter med yngre runer fra hele landet, unntatt Bergen, som er blitt kjent etter at NIyR I-V kom ut (dvs. etter 1960); totalantall registrert: 295 (fortløpende nummerering).
5. "Yngste runer"-arkivet, med arkivalier for både etterreformatoriske innskrifter (lærde forsøk, bonderuner, barnestreker, forfalskninger) og plogspor, naturlaginger osv.
6. Runeinnskrifter fra andre land, spesielt Orkneyene, Irland, USA(!) osv.

Billedokumentasjon er foreløpig bare delvis innordnet i

arkivaliemappene. For seg selv er en diassamling. Også en mer eller mindre uordnet samling av avtrykk og avstøpninger holdes for det meste utenfor mappene. Runearkivet oppbevarer etterlatte papirer vedrørende runeinnskrifter etter Magnus Olsen, C.J.S. Marstrander og Aslak Liestøl; papirene er delvis gjennomgått og ordnet.

Høsten 1986 flyttet Runearkivet ca. 60 m fra Historisk Museum i Frederiks gate 2 til en bygning som universitetet leier i St. Olavs gt. 29. I de nye lokalene har arkivet to rom, og arbeidsforholdene er blitt betraktelig bedre både for ansatte og besøkende. Arkivaliene og biblioteket er oppstilt i det største rommet, der det også er to arbeidsplasser for stipendiater/besøkende. Teknisk utstyr (fotografisk utstyr, fotomoneringsutstyr, lysbord, mikroskop, datamaskin) står på konservatorens kontor, samt ennå ikke konserverte runegjenstander.

Runearkivets de facto status som landsomfattende arkiv for dokumentasjon (inkludert billeddokumentasjon) av Norges runeinnskrifter er verken lovfestet eller avtalt. Dette har vært en ulempe, og man prøver nå å få ordnet opp i forholdene slik at gjensidige plikter blir spesifisert: meldeplikt for de arkeologiske instanser (landsmuseene og Riksantikvarens utgravningskontorer) og tilbakemeldingsplikt/bearbeidingsplikt for Runearkivet.

JEK

ET NASJONALT NORSK RUNESYMPOSIUM I 1987?

Runearkivet har planer om å arrangere et nasjonalt symposium for runeforskning i Norge sommeren (ut i august?) 1987. Vi har tenkt oss en 3-dagers symposium på Oldsaksamlingens arkeologiske feltstasjon Isegran ved Fredrikstad. Vi regner med å invitere både runeforskere, arkeologer, historikere, språkforskere osv. Vi hører gjerne forslag fra interesserte.

JEK

ABONNENTER PÅ NYTT OM RUNER

Ifølge opplysningene Nytt om runer har, har følgende personer eller institusjoner tegnet abonnement på bladet (de som ennå ikke har betalt står i parentes):

Andersson, Thorsten	(Middelalder- <i>arkeologi,</i>
Antonsen, Elmer	Aarhus Univ.)
Arnamagnænsk institut, Kbh.	Namnegransking, Oslo
Axelson, Jan	(Nationalmuseet, Kbh.)
Barnes, Michael	Naumann, Hans-Peter
Beck, Heinrich	Nielsen, Karl Martin
Bludszuweit, Marion	Nordisk, Univ. i Bergen
(Burger, F.M.)	Nordisk, Univ. i Oslo
Buti, Gian Gabriella	(Nordisk ortnamnsforsk-
Derolez, René	ning, Uppsala Univ.)
Dillmann, François-Xavier	Nordiska Språk, Uppsala
Düwel, Klaus	(Oldsaksamlingen, Oslo)
Ebel, Else	Page, Ray
Elmevik, Lennart	Palm, Rune
Fell, Christine	Peterson, Lena
Foote, Peter	Philippa, M.L.A.
Gosling, Kevin	Pieter, Pitt
(Gustavson, Helmer)	Polome, Edgar
(Hallan, Niels)	Quak, Arend
Hatch, Nancy	Salberger, Evert
Haugen, Einar	Samplonius, C.J.
Heizmann, Wilhelm	(Sawyer, Birgit)
Hofstra, T.	Schnall, Uwe
Hultgård, Anders	Seim, Karin F.
Høst, Gerd	Spurkland, Terje
Haavaldsen, Anne	Stoklund, Marie
Jensen, Gillian Fellows	Sørensen, John Kousgård
(Kongelig Bibliotek, Kbh.)	(Univ.biblioteket, Oslo)
Lagman, Svante	(Univ.biblioteket, Tromsø)
(Lund, Niels)	(Westergaard, Kai-Erik)
McKinnell, John	Williams, Henrik
Meijer, J.A.	Ahlén, Marit
(Morris, Richard L.)	Aag, Finn-Henrik

Meldingsbladet blir også sendt til andre interesserte i år.

DET TREDJE INTERNASJONALE RUNESYMPOSIUM 1989/90

Det ble besluttet under "The Second International Symposium on Runes and Runic Inscriptions" i Sigtuna 1985 at det tredje symposiet skulle holdes om 4(-5) år. Runearkivet i Oslo har påtatt seg å stå som arrangør. Forberedelsene er ennå ikke begynt. Man tar sikte å holde kongressen i Oslo i 1989 eller 1990.

FRIST FOR INNLEVERING AV STOFF TIL NESTE NUMMER:

31. MARS 1987

Nytt om runer: Meldingsblad om runeforskning
ISSN: 0801-3756

Editor: James E. Knirk

Address: Nytt om runer
c/o Runearkivet
St. Olavs gt. 29
0166 Oslo 1
Norway

Postgiro (Norway): 2 40 87 97

Price: NOK 50 for subscription until 1989/90
(NOK 70 for non-European subscribers)

Returadresse: Nytt om runer
Runearkivet
St. Olavs gt. 29
0166 Oslo 1
NORGE/NORWAY